

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ЯК ПОКАЗНИК ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН СКАНДИНАВІЇ)

TOURISM COMPETITIVENESS AS AN INDICATOR OF THE TOURIST POTENTIAL OF THE REGION (ON THE EXAMPLE OF THE COUNTRIES OF SCANDINAVIA)

Уточнено визначення змісту поняття конкурентоспроможність в туристичній індустрії. Доведено, що Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму – найбільш використовувана в світі модель оцінки конкурентоспроможності країн в плані розвитку туризму. Визначено, що підвищення рівня конкурентоспроможності регіону визначається можливостями місцевої економіки та здатності економічних і соціальних суб'єктів формувати та використовувати ті чи інші конкурентні переваги. Проаналізовано 72 індикатора конкурентоспроможності країн Скандинавії та визначено, що до конкурентних переваг відносяться лише ті, які є вищими за загальний індекс країни. В Скандинавії такими є: ділове середовище; охорона та безпека; здоров'я та гігієна; людські ресурси та ринок праці; готовність до ІКТ; визначення пріоритетів Т&Т; інфраструктура повітряного транспорту; наземна портова інфраструктура; інфраструктура туристичних послуг. Досліджено рівень конкурентоспроможності туристичної інфраструктури.

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, туристична сфера, показник туристичного потенціалу, країни Скандинавії.

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.79-34>

Бойко З.В.

к.г.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Університет митної справи та фінансів

Горожанкіна Н.А.

к.г.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Університет митної справи та фінансів

Грушка В.В.

к.г.н., доцент кафедри географії, Дніпровський національний університет

Boiko Zoia

University of Customs and Finance

Horozhankina Nataliia

University of Customs and Finance

Hrushka Viktor

Oles Honchar Dnipro National University

The definition of the content of the concept of competitiveness in the tourism industry is clarified in the work. It has been proven that the Travel and Tourism Development Index is the most widely used model for assessing the competitiveness of countries in terms of tourism development. It was determined that increasing the level of competitiveness of the region is determined by the capabilities of the local economy and the ability of economic and social entities to form and use certain competitive advantages. 72 indicators of the competitiveness of the Scandinavian countries were analyzed and it was determined that competitive advantages include only those that are higher than the general index of the country. In Scandinavia, these are: business environment; security and safety; health and hygiene; human resources and labor market; readiness of information and communication technologies; Travel and Tourism Development Index prioritization; air transport infrastructure; land port infrastructure; infrastructure of tourist services. The level of competitiveness of the tourist infrastructure was studied. Denmark has been found to be the most competitive country in the Scandinavian region in the context of travel and tourism. In the 2019 rating, the country entered the top twenty among 140 countries of the world (20th place). Norway is in 21st place, followed by Sweden (22nd place). Finland took 28th place. Relatively high values are observed for most of the evaluated components. A particularly favorable situation is the level of competitiveness of information and communication technologies. The weakness of most countries of the Scandinavian region is their low affordability compared to other countries of the world. In 2019, according to the «price competitiveness» indicator, the countries took the following places: Denmark – 131st place, Norway – 135th place, Sweden – 134th place, and Finland – 122nd place among 140 countries. The main competitive disadvantages of the tourism industry of all Scandinavian countries in 2019 include «T&T prioritization» (50-81 places) (except Norway, which is in 19th place according to this indicator), «tourism infrastructure» (34-47 places) and «natural resources» (50-71 places).

Key words: competitiveness, region, tourism sphere, tourism potential indicator, Scandinavian countries.

Постановка проблеми. В науковій літературі існує ряд актуальних проблем стосовно конкурентоспроможності туристичної сфери, які потребують сучасних рішень. Туристичний потенціал є найважливішим визначальним фактором розвитку туризму та підвищення конкурентоспроможності регіону. В той же час конкурентоспроможність регіону у туристичній сфері є однією із фундаментальних якостей держав, що сприяють їх повноцінній участі на міжнародному туристському ринку. Конкурентоспроможність туристичного регіону виступає категорією, що залежить як від зовнішніх, так і від внутрішніх факторів і визначає, в свою чергу, привабливість туристичного напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці по-різному трактують поняття «конкурентоспроможність» в сфері туризму (табл. 1).

Отже, конкурентоспроможність туризму регіону може бути визначена як поняття, що відображає здатність регіону ефективно управляти своїм туристично-рекреаційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції і відповідати вимогам, як споживачів, так і виробників туристичного продукту, з метою забезпечення стійкого потоку туристів на відповідній території в порівнянні з аналогічними регіонами на національному та світовому туристичних ринках.

Постановка завдання. Мета статті полягає у проведенні дослідження конкурентоспромож-

Трактування «конкурентоспроможність», стосовно до сфери туризму

Автор	Визначення
М. Мескон	Конкурентоспроможність визначає можливість і динаміку пристосування об'єкта до умов ринкової конкуренції.
Е. Б. Адельсеїтова, Л. Н. Джемілева	Конкурентоспроможність виражає відмінності розвитку даної фірми від розвитку конкурентних фірм за ступенем задоволення потреб людей.
С. Г. Нездойминов	Конкурентоспроможність – це здатність туристичного продукту, виробленого об'єктом, одночасно відповідати вимогам і його споживачів і його виробників.
	Конкурентоспроможність – це здатність об'єкта утримувати високий конкурентний статус на туристичному ринку протягом тривалого періоду.
М. Н. Дмитрієв, М. Н. Забаєва, Е. Н. Малигіна	Конкурентоспроможність виражає відмінності розвитку даної організації від розвитку організацій-конкурентів за ступенем задоволення потреб туристів і по ефективності бізнесу.
Р. А. Фатхутдінов	Конкуренція виникає між територіальними утвореннями за туристичний потік в даний час і в майбутній перспективі.

Джерело: складено на основі [1; 6; 7]

ності туристичної сфери як показника туристичного потенціалу регіону та аналізу конкурентоспроможності індустрії туризму країн Скандинавії.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Конкурентоспроможність туризму залежить не тільки від якісного функціонування сегментів туристичної індустрії, а й від рівня економічного розвитку країни в цілому, що враховує рівень сервісного обслуговування, розвиненість транспортної та готельної інфраструктури, цінову політику, якість освіти та підготовки кадрів, тощо.

Найбільшим впливом володіють зовнішні і внутрішні чинники, які одночасно можуть бути інтерпретовані як сукупність об'єктів туристичної інфраструктури, що знаходиться у взаємозв'язку з соціально-економічними, політичними, демографічними та іншими реаліями, які впливають на стан попиту і пропозиції в туризмі.

Різне поєднання і вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на розвиток туристської діяльності формує фактори конкурентоспроможності туризму регіону, що визначають його здатність виробляти туристичний продукт, що відповідає вимогам і стандартам світових ринків [2].

Туристичний сектор можна охарактеризувати як конкурентоспроможний, тільки якщо туристичний напрямок привабливий, а висококласні продукти (послуги) конкурують за якістю з висококласними продуктами (послугами) інших туристичних напрямків, націлених на ті ж сегменти ринку [4].

Конкурентоспроможність туристичного регіону визначається сукупністю факторів, за допомогою яких можна не тільки оцінити стан інфраструктури, що забезпечує прийом, розміщення і харчування, транспортування і розваге туристів (індустрія туризму), а й зробити висновки про рівень економічного розвитку країни, міграційної політики, ступеня забезпечення безпеки іноземних громадян? тощо. Всі ці фактори в тій чи іншій мірі впливають на привабливість туристичного регіону, проте їх

вплив на конкурентоспроможність країни на світовому ринку туристичних послуг не рівнозначний. Вплив факторів у різних поєднаннях на розвиток туристичної галузі формує конкурентоспроможність туризму тієї чи іншої дестинації, визначає відповідність туристичного продукту, виробленого національною туристичною індустрією, вимогам і стандартам світових ринків.

Найбільш відомим і авторитетним у світі є «Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму» (The Travel & Tourism Development – TTCI), що розраховується один раз на два роки з 2007 року. Індекс дозволяє оцінити фактори розвитку і політику в сфері туризму, що впливають на привабливість туристської індустрії в країнах світу (T&T). Це, в свою чергу, сприяє розвитку і конкурентоспроможності країни.

Індекс був розроблений в контексті Галузевої програми Всесвітнього економічного форуму в галузі авіації, подорожей і туризму в рамках платформи для формування майбутньої мобільності. Він проводиться в тісній співпраці з партнерами по обробці даних Bloom Consulting, STR Global, Міжнародною Асоціацією повітряного транспорту (IATA), Міжнародним союзом охорони природи (МСОП), Всесвітньою туристською організацією (ЮНВТО) і Всесвітньою радою з подорожей і туризму (WTTC) [8; 11].

Метою індексу TTCI є надання комплексного стратегічного інструменту для вимірювання факторів і політики, які роблять країну привабливою для розвитку бізнесу; які планують розвивати туризм, розраховувати показник привабливості країни як туристичного напряму. З моменту своєї розробки індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму постійно вдосконалюється.

У Звіті про конкурентоспроможність подорожей і туризму за 2019 рік представлена остання версія Індексу TTCI. Опублікований раз на два роки TTCI оцінює конкурентоспроможність T&T в 140 країнах

і вимірює набір факторів та стратегій, які забезпечують сталий розвиток сектора подорожей і туризму.

Всі країни в рейтингу оцінюють за семибальною шкалою, що складається із 14 критеріїв та 90 окремих показників у чотирьох основних блоках, на підставі яких відбувається аналіз, який і дозволяє отримати рейтинг країн (підсумковий індекс) і з'ясувати найважливіші конкурентні переваги та можливості, а також проблеми, що несприятливо впливають на ситуацію в сфері гостинності:

- субіндекс «сприятливість навколишнього середовища» фіксує основні параметри, що необхідні для роботи і подорожей в країні;
- субіндекс «політика T&T і сприятливі умови» розглядає конкретні політики країн або стратегічні аспекти, які впливають безпосередньо на індустрію T&T;
- субіндекс «інфраструктура» описує доступність і якість фізичної інфраструктури кожної компоненти;
- субіндекс «природні та культурні ресурси» фіксує основні причини, щоб відвідати цю країну [3; 11].

На рис. 1 наведена структура Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму у 2019 році. Кожен з перерахованих 14 елементів, в свою чергу,

представлений конкретними складовими оцінки, що відображають рівень і специфіку конкурентоспроможності досліджуваного туристичного ринку.

На сьогоднішній день ТТСІ – це найбільш використовувана в світі модель оцінки конкурентоспроможності країн в плані розвитку туризму, яка має велике значення для консультування країн, що розвиваються за напрямками, які заслуговують на увагу або зосередження на розвитку туризму.

Підвищення рівня конкурентоспроможності регіону визначається, насамперед, можливостями місцевої економіки та здатності економічних і соціальних суб'єктів формувати та використовувати ті чи інші конкурентні переваги.

Для вивчення стану сектора туризму та аналізу туристичної конкурентоспроможності скористаємось Звітом про конкурентоспроможність подорожей і туризму країн усього світу. Це глобальне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником туристичної конкурентоспроможності.

У 2019 році індекс конкурентоспроможності сфери подорожей і туризму охоплював 140 країн. На ці країни припадало близько 98% світового ВВП у сфері подорожей і туризму. Десятка країн-лідерів з конкурентоспроможності у сфері туризму та подорожей у 2019 р. в порівнянні з 2017 роком наведена в табл. 2.

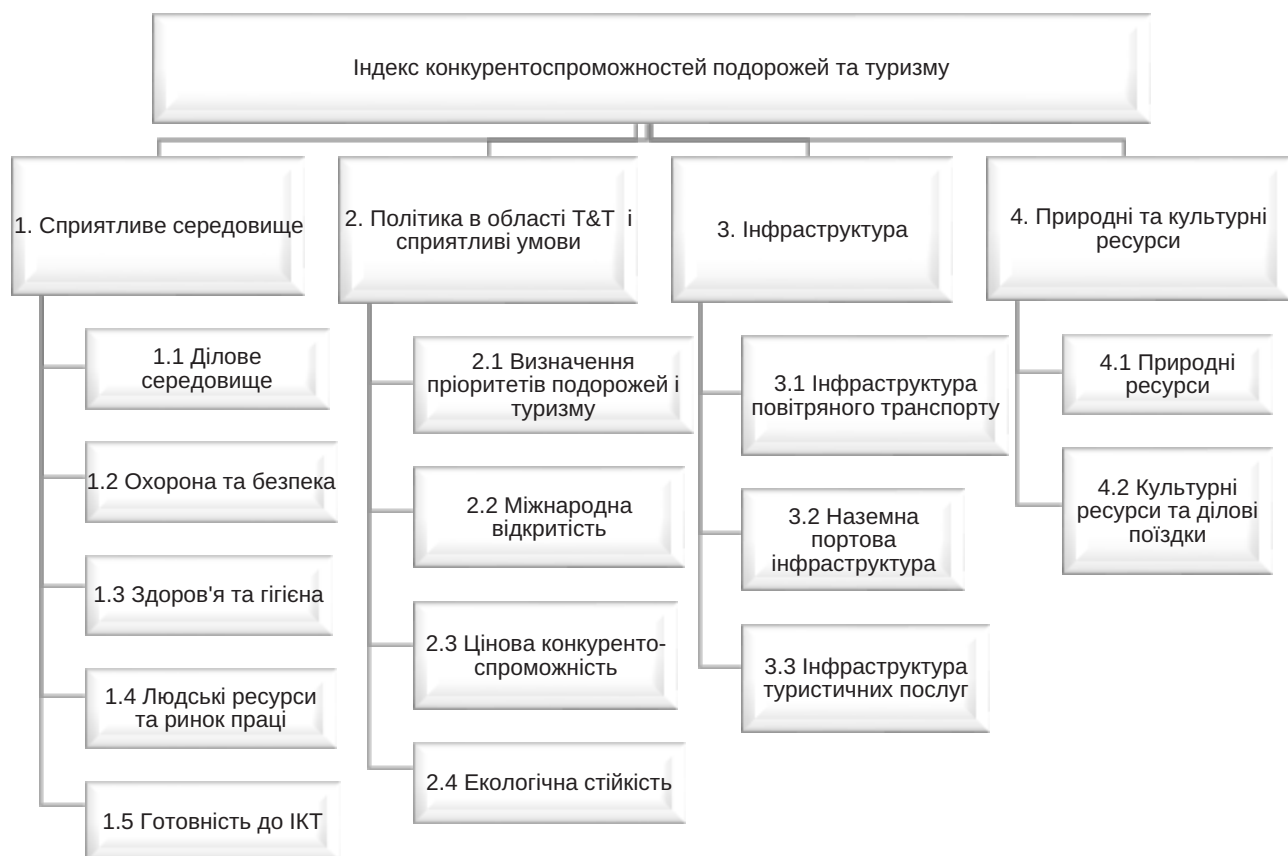

Рис. 1. Структура індексу конкурентоспроможності T&T у 2019 році

Джерело: складено на основі [8; 11]

Дослідивши рейтинг ТТСІ за 2017 рік та 2019 рік можна відзначити, що склад країн, що входять до десятки лідерів, порівняно з попереднім рейтингом не змінився. В 2019 році найбільш конкурентоспроможною туристичною індустрією в світі володіє Іспанія, яка очолює рейтинг ТТСІ з 2015 року і утримує цю позицію вже протягом п'яти років. У першу десятку світового рейтингу також входять такі напрямки, як Франція, Німеччина, Японія, США, Велика Британія, Австралія. Список перших десяти конкурентоспроможних дестинацій у світі замикають Італія, Канада і Швейцарія.

При аналізі показника ТТСІ у 2019 році серед усіх європейських субрегіонів можна спостерігати, що у Північній Європі спостерігалися найнижчі темпи зростання індексу, але вона залишається третьою за конкурентоспроможністю. Країни тут, як правило, отримують високі оцінки за загальне сприятливе середовище, і цей субрегіон має кращі середні бали в Європі за показниками охорони і безпеки і готовності до ІКТ. Ці країни досягають успіху у визначенні пріоритетів у галузі технологій та міжнародній відкритості. Однак відсутність цінової конкурентоспроможності і більш низькі середньосвітові показники,

пов'язані з культурними ресурсами і діловими поїздками, стримують розвиток регіону. У той час як Північна Європа має показники нижче середнього за природними ресурсами і невеликого числа природних об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, вона має хороші показники за цифровим попитом на природний туризм і привабливість природних активів [11].

Розглянемо загальний рейтинг Індексу конкурентоспроможності Т&Т країн Скандинавського регіону, який представлено в табл. 3.

В досліджуваних країнах Скандинавського регіону за період 2013 – 2019 років показник ТТСІ склав 4,65 балів (теоретичний максимум – 7 балів, однак фактичний максимум в світі – 5,4 бали).

Данія, як видно з табл. 3, є самою конкурентоспроможною країною в регіоні Скандинавії в контексті подорожей і туризму. В рейтингу у 2019 році Данія входить до першої двадцятки серед 140 країн світу піднявшись з 31 місця у 2017 році до 20-го у 2019 році.

Норвегія знаходиться на 21 місті, за нею йде Швеція, яка знаходиться на 22 місті.

Фінляндія посіла 28 місце. Вона піднялась з 33-го у 2017 році до 28 місця у 2019 році.

Таблиця 2

Найбільш розвинені країни в сфері подорожей і туризму

Країна	Місце країни в загальному рейтингу в 2019 році	Зміна у порівнянні з 2017 роком	Travel & Tourism Competitiveness Index			Відмінність від середньосвітового показника у 2019 році (%)
			2019 рік (140 країн)	2017 рік (136 країн)	2015 рік (141 країн)	
Іспанія	1	0	5,4	5,43	5,31	41,4
Франція	2	0	5,4	5,32	5,24	40,4
Німеччина	3	0	5,4	5,28	5,22	40,0
Японія	4	0	5,4	5,26	4,94	30,6
США	5	1	5,3	5,12	5,12	36,6
Велика Британія	6	-1	5,3	5,20	5,12	34,9
Австралія	7	0	5,1	5,10	4,98	33,6
Італія	8	0	5,1	4,99	4,98	32,2
Канада	9	0	5,1	4,97	4,92	31,3
Швейцарія	10	0	5,0	4,94	4,99	30,4

Джерело: складено на основі [9; 10; 11]

Таблиця 3

Рейтинг Індексу ТТСІ країн Скандинавського регіону за період 2013–2019 років

Країна	Місце країни в загальному рейтингу				Travel & Tourism Competitiveness Index				Відмінність від середньосвітового показника у 2019 році (%)
	2019 рік	2017 рік	2015 рік	2013 рік	2019 рік (140 країн)	2017 рік (136 країн)	2015 рік (141 країн)	2013 рік (140 країн)	
Данія	21	31	27	21	4,6	4,43	4,38	4,96	19,1
Норвегія	20	18	20	22	4,6	4,55	4,52	5,24	19,4
Швеція	22	20	23	9	4,6	4,64	4,45	4,95	18,6
Фінляндія	28	33	22	17	4,5	4,4	4,47	5,10	17,4

Джерело: складено авторами на основі [9; 10; 11]

Понизили свій рейтинг Норвегія та Швеція. Норвегія поступилась з 18-го місця на у 2017 році на 20-е місце у 2019 році, а Швеція з 20-го на 22-ге.

Розглянемо більш детально оцінки 4 субіндексів та 14 основних показників (табл. 4), що складають індекс конкурентоспроможності Т&Т у 2019 році у порівнянні з 2017 роком для досліджуваних країн Скандинавського півострова.

Відповідно до наведених даних у таблиці 4, Данія є найбільш розвинутою економікою регіону, піднявшись на 10 місць до 21-го місця в світі, завдяки значному поліпшенню інфраструктури повітряного транспорту (з 44-го до 29-е місце) і визначення пріоритетів Т&Т (з 80-го до 70-е місце). Її найкращими показниками є «людські ресурси та ринок» – 6 місце, «готовність до ІКТ» – 2 місце, «екологічна стійкість» – 7 місце.

Норвегія володіє найбільшою і найбільш конкурентоспроможною економікою в галузі технологій в Північній Європі, але також зазнала найбільше зниження загального балу в 2019 році у порівнянні з 2017 роком (з 18-го по 20-е місце). Серед своїх сусідів по конкурентоспроможності туризму ця країна лідирує. Як і більша частина субрегіону, країна має хороші результати в областях, пов'язаних із загальним сприятливим середовищем (8-е місце), інфраструктурою (22-е місце) і визначенням пріоритетів в області технологій і технологій (19-е місце). Тим не менш, Норвегія виділяється

винятковою інфраструктурою повітряного транспорту (5-е місце), завдяки високій щільності аеропортів (4-е місце) і відправлень, провідної екологічної стійкості (2-е місце) і природним ресурсам вище середнього по регіону (51-е місце). Але слід відмітити, що показники, пов'язані з діловим середовищем та охороною і безпекою зменшились: з 10-го на 20-е та з 7-го на 17-е відповідно.

Туристичний профіль країн Скандинавського регіону у 2019 році, який представлено на рис. 2, демонструє в яких напрямках необхідно розвивати індустрію подорожей і туризму в країнах Скандинавії, на яких складових необхідно зробити акцент. В цілому, за більшістю оцінюваних компонентів спостерігаються відносно високі значення, особливо сприятлива ситуація складається за рівнем конкурентоспроможності інформаційно-комунікаційних технологій.

Слабка сторона більшості країн Скандинавського регіону – їх низька цінова доступність в порівнянні з іншими державами світу. У 2019 році показник «цінова конкурентоспроможність» має такі показники: Данія – 131 місце, Норвегія – 135 місце, Швеція – 134 місце, а Фінляндія – 122 місце серед 140 країн. Також до головних конкурентних недоліків туристичної індустрії усіх Скандинавських країн у 2019 році можна віднести «визначення пріоритетів Т&Т» (50 – 81 місце), крім Норвегії, яка за цим показником знаходиться на 19 місці, «інфраструк-

Таблиця 4

Індекси конкурентоспроможності туризму Скандинавського регіону

	Данія		Норвегія		Швеція		Фінляндія	
	2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019
1. Сприятливе середовище	5,9	5,9	6,0	5,9	5,9	5,8	6,1	6,1
1.1 Ділове середовище	5,5	5,5	5,6	5,3	5,5	5,3	5,6	5,7
1.2 Охорона та безпека	6,1	5,8	6,4	6,1	6,2	5,9	6,7	6,7
1.3 Здоров'я та гігієна	6,1	6,2	6,3	6,4	6,1	6,2	6,3	6,4
1.4 Людські ресурси та ринок праці	5,7	5,6	5,6	5,5	5,5	5,5	5,6	5,5
1.5 Готовність до ІКТ	6,4	6,4	6,3	6,3	6,3	6,4	6,2	6,1
2. Політика в області Т&Т і сприятливі умови	4,5	4,7	4,6	4,9	4,5	4,5	4,6	4,9
2.1 Визначення пріоритетів Т&Т	4,4	4,7	5,2	5,4	4,6	4,5	4,6	5,0
2.2 Міжнародна відкритість	4,4	4,4	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1
2.3 Цінова конкурентоспроможність	3,8	4,4	3,7	4,2	4,0	4,3	4,3	4,7
2.4 Екологічна стійкість	5,2	5,4	5,6	5,8	5,3	5,2	5,4	5,6
3. Інфраструктура	4,6	4,9	4,7	4,9	4,7	4,8	4,4	4,7
3.1 Інфраструктура повітряного транспорту	3,5	4,5	5,3	5,6	4,6	5,0	4,0	4,9
3.2 Наземна портова інфраструктура	5,4	5,3	3,5	3,9	4,6	4,7	4,6	4,5
3.3 Інфраструктура туристичних послуг	4,8	4,8	5,4	5,1	5,0	4,8	4,7	4,7
4. Природні та культурні ресурси	2,8	2,8	3,15	2,7	3,05	3,05	2,5	2,45
4.1 Природні ресурси	3,3	3,3	4,1	3,2	3,1	3,2	2,9	2,9
4.2 Культурні ресурси та ділові поїздки	2,3	2,3	2,2	2,2	3,0	2,9	2,1	2,0

Джерело: складено на основі [10; 11]

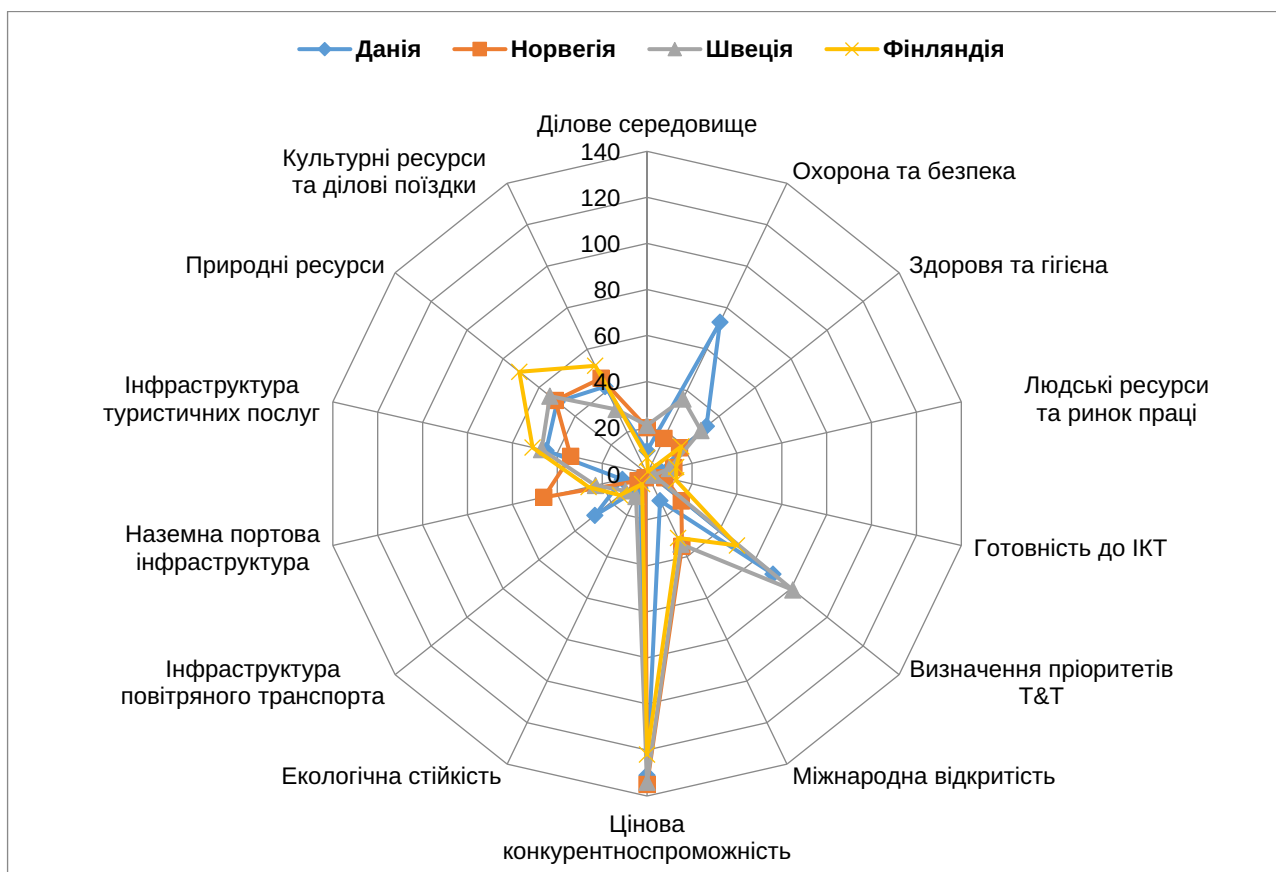

Рис. 2. Туристичний профіль країн Скандинавського регіону у 2019 році

Джерело: складено на основі [11]

тура туристичних послуг» (34 – 47 місця) і «природні ресурси» (50 – 71 місця) [11].

Висновки з проведеного дослідження.

Цілісна оцінка привабливості досліджуваних країн Скандинавського регіону для відвідувачів була проведена із застосуванням індексу конкурентоспроможності індустрії подорожей і туризму (ТТСІ). В рейтингу конкурентоспроможності у 2019 році Данія входить до першої двадцятки серед 140 країн світу. Норвегія знаходиться на 21 місті, за нею слідує Швеція, яка знаходиться на 22 місті. Фінляндія займає 28 місце. Рейтинг серед європейських країн та країн Євразії збігається з рейтингом серед усіх країн світу. Тому можна зробити висновок, що за розвитком туризму Скандинавські країни, а саме Данія, Норвегія, Швеція та Фінляндія знаходяться в групі «передовиків», а потік європейських туристів до Скандинавських країн в майбутньому не слабшатиме. Серед розглянутих 72 індикаторів конкурентоспроможності, можна зробити висновок, що до конкурентних переваг відносяться лише ті, які є вищими за загальний індекс по країні. В Скандинавському регіоні такими є: ділове середовище; охорона та безпека; здоров'я та гігієна; людські ресурси та ринок праці; готовність до ІКТ; визначення пріоритетів Т&Т; інфраструктура повітряного транспорту;

наземна портова інфраструктура; інфраструктура туристичних послуг. Тобто, рівень конкурентоспроможності туристичної інфраструктури відносно високий. Найгірші показники конкурентоспроможності Скандинавського регіону – це цінова конкурентоспроможність, природні та культурні ресурси.

Норвегія, Швеція і Фінляндія, порівнюючи зі світовими показниками, володіють середньою туристичною доступністю (за рахунок слабких позицій по цінovій доступності, для Фінляндії та Швеції – ще й по мовній).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адельсеїтова Е. Б. Формування ефективного механізму регулювання національної економіки. Сімферополь : 2009. 20 с.
2. Бошота Н. В. Конкуренція у сфері туристичного бізнесу. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2019. Т. 24, Вип. 1. С. 45–49.
3. Дудко О. С. Індекс оцінки конкурентоспроможності туризму країни. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 225. С. 24–27.
4. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г., Алещенко Л. О. Формування конкурентних переваг суб'єктів туристичної галузі. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 45–55.
5. Куценко О. І. Статистика туризму : навчально-методичний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Кара-

зіна, 2018. 79 с. URL: <http://www.econom.kharkov.ua/upim/b2LVkhFI.pdf>.

6. Ласси М. Ю. Аналіз підходів до оцінки конкурентоспроможності. *Baikal Research Journal*. 2017. т. 8, № 2. URL: https://www.researchgate.net/publication/318251911_Analiz_podhodov_k_ocenke_konkurentosposobnosti_regionalnogo_turizma_v_Rossii.

7. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджменту. Київ. 2015. 672 с.

8. Нездоймінов С. Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності екскурсійних послуг туристичних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2018. № 2018. С. 425–431

9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015. Cologny; Geneva, 2015. URL: https://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf

10. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. Cologny; Geneva, 2017. URL: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2018/10/TTC2017.pdf>.

11. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019. Cologny; Geneva, 2019. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf.

REFERENCES:

1. Adelseitova E. B. (2009) Formuvannia efektyvnoho mekhanizmu rehulivannia natsionalnoi ekonomiky [Formation of an effective mechanism for regulating the national economy]. Simferopol, 20 p. (in Ukrainian)

2. Boshota N. V. (2019) Konkurentsiiia u sferi turystychnoho biznesu [Competition in the field of tourism business]. *Visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu. Seriia: Ekonomika*, vol. 24, Issue 1, pp. 45–49. (in Ukrainian)

3. Dudko O. S. (2012) Indeks otsinky konkurentosproможnosti turyzmu krainy [The country's tourism

competitiveness assessment index]. *Kultura narodov Prychornomoria*, no. 225, pp. 24–27. (in Ukrainian)

4. Kyrylov Yu. Ie., Hranovska V. H., Alieshenko L. O. (2020) Formuvannia konkurentnykh perevah subiektiv turystychnoi haluzi [Formation of competitive advantages of tourism industry entities]. *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 45–55. (in Ukrainian)

5. Kushchenko O. I. (2018) Statystyka turyzmu: navchalno-metodych. Posibnyk [Statistics of tourism: educational and methodological manual]. Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina, 79 p. Available at: <http://www.econom.kharkov.ua/upim/b2LVkhFI.pdf>.

6. Lassy M. Yu. (2017) Analiz pidkhodiv do otsinky konkurentosproможnosti [Analysis of approaches to assessing competitiveness]. *Baikal Research Journal*, vol. 8, no. 2. Available at: https://www.researchgate.net/publication/318251911_Analiz_podhodov_k_ocenke_konkurentosposobnosti_regionalnogo_turizma_Rossii.

7. Meskon M., Albert M., Khedoury F. (2015) Osnovy menedzhmentu [Basics of management]. Kyiv, 672 p. (in Ukrainian)

8. Nezdoiminov C. H. (2018) Napriamy pidvyshchennia konkurentosproможnosti ekskursiinykh posluh turystychnykh pidpriemstv [Directions for increasing the competitiveness of excursion services of tourist enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*. pp. 425–431. (in Ukrainian)

9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015. Cologny. Geneva, Available at: https://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf.

10. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. Cologny. Geneva, Available at: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2018/10/TTC2017.pdf>.

11. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019. Cologny. Geneva, Available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf.